Eduskunnan ulkoasianvaliokunnalle

Asia: E 125/2020 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistus

SUOMEN PAKOLAISAVUN LAUSUNTO

Suomen Pakolaisapu kiittää mahdollisuudesta lausua kantansa liittyen EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistukseen.

Maailmassa on ennätysmäärä kodeistaan paenneita: yli 79,5 miljoonaa ihmistä on joutunut jättämään kotinsa pakon edessä UNHCR:n raportoimien vuoden 2019 tilastojen mukaan. Maailman pakolaisista 85 prosenttia elää kehittyvissä maissa. Euroopan rajoille saapuvat turvaa hakevat henkilöt ovat pieni osa maailman paenneista ja toivomme hartaasti, että Suomen ja EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassa pyrittäisiin pitkäjänteisesti ja kunnianhimoisesti ratkomaan pakolaiskriisiä globaalilla tasolla eikä vain EU:n ulkorajahallinnan näkökulmasta.

Suomen Pakolaisapu näkee kannatettavana, että Suomen valtio pyrkii neuvotteluissa edistämään EU-alueen yhteistä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa sekä edellyttämään, että kaikessa kansallisessa ja EU:n toiminnassa on kunnioitettava kansainvälisen oikeuden velvoitteita ja perus- sekä ihmisoikeuksia. Erityisen tärkeänä näemme pyrkimyksen solidaarisuusmekanismin kautta tehtävään vastuunjakoon ja toivomme, että siitä saadaan toimiva malli. Eurooppalaisen turvapaikkaviraston perustaminen on positiivinen askel yhteneväisen politiikan toteutukseen käyttäen hyväksi olemassa olevaa tietoa paremmin. Näemme kuitenkin suuria riskejä komission ehdottamassa seulonta- ja rajamenettelyssä, joka painottaa palauttamisia ja jossa yksilön oikeus hakea turvaa uhkaa heikentyä. Haluamme lisäksi painottaa, ettei EU:n maahanmuuton hallinnan tarpeita tule missään olosuhteissa asettaa ehdoksi EU:n ja kolmansien maiden kehitysyhteistyölle tai humanitaariselle avulle. Lisäksi toivomme, että EU osoittaisi globaalia solidaarisuutta ja pyrkisi kunnianhimoisemmin ratkaisemaan globaalia pakolaiskriisiä rakenteellisella tasolla, velvoittaen jäsenmaitaan vastaanottamaan pakolaisia uudelleensijoittamisen kautta ja kehittämään turvallisia väyliä päästä Eurooppaan.

Seulonta- ja rajamenettely

YK:n pakolaissopimuksen mukaan jokaisella ihmisillä on oikeus anoa turvapaikkaa. Jokaisen ihmisen oikeus turvapaikkaan tulee tutkia yksilöllisesti. Tämä oikeus on vaarassa heikentyä komission ehdottamassa turvapaikkamenettelyasetuksessa, jossa tiettyjen maiden kansalaiset kategorisoitaisiin lähtökohtaisesti palautettaviksi seulontamenettelyssä. Näiden henkilöiden turvapaikkahakemukset käsiteltäisiin nopeutetussa prosessissa ja heidän oikeusturvansa ja oikeus yksilölliseen tutkintaan heikentyisi. Vastustamme ehdotusta, jonka mukaan seulontamenettelystä ei voisi saada virallista päätöstä eikä siitä voisi valittaa. Komissio ehdottaa lisäksi ennalta päätettyjä numeerisia rajoja sille, kuinka moni ihminen pääsisi eri tilanteissa nk. "oikeaan turvapaikkaprosessiin" ja kuinka moni ohjataan rajamenettelyyn. Tällaiset ennalta määrätyt päätökset määristä vaikuttavat yksilöiden mahdollisuuteen päästä turvaan tavalla, joka ei kunnioita oikeutta yksilölliseen arviointiin turvapaikkaa hakiessa. Jokaisen yksilön turvapaikkahakemus tulee käsitellä laadullisesti yhdenmukaisessa, oikeusturvan takaavassa prosessissa valitusoikeuksineen.

Komission ehdotuksessa oleva aikataulu seulonnalle ja rajamenettelylle on nähdäksemme epärealistinen. Yksilöiden henki ja oikeusturva ei saa vaarantua aikataulusyistä. Lisäksi riskinä on erityisesti palautuskieltojen loukkausten lisääntyminen sen myötä, että henkilö palautetaan samalla kun hän saa kielteisen turvapaikkapäätöksen, eikä hänellä ole mahdollisuutta jäädä odottamaan ratkaisua

mahdolliseen valitukseen päätöksestään. Olemme erityisen huolissamme siitä, miten yksilöiden haavoittuvuudet onnistutaan tunnistamaan nopeassa seulonnassa.

Suomen Pakolaisapu epäilee myös, että seulonta- rajamenettely tulisi lisäämään turvapaikanhakijoiden perusteetonta vapauden rajoittamista ja siten heikentämään turvapaikanhakijoiden perusoikeuksia. Asetus mahdollistaisi jopa kuuden kuukauden säilöönoton. On lisäksi epäselvää, mitä tapahtuu henkilöille, joita ei voida palauttaa tämän ajan jälkeen. Tämä on vastoin Suomen nykykehitystä, jossa säilöönotto on verrattain harvinaista ja säilöönoton sijaan on pyritty selvittämään sen vähemmän rajoittavia vaihtoehtoja.

Haluamme saattaa huomioon huolemme siitä, että komission ehdottamat asetukset seulonnasta ja rajamenettelystä saattavat siten vaikuttaa Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden oikeusturvaan heikentävästi ja muuttaa Suomen laadukasta ja inhimillistä vastaanottojärjestelmää nykyistä monimutkaisemmaksi sekä vaikeuttaa kohtuuttomasti turvapaikanhakijoiden arkea vastaanottovaiheessa.

Turvallisia väyliä Eurooppaan

Komission uudelleensijoittamista ja humanitaarista maahanpääsyä koskeva asetusehdotus sekä laillisia väyliä koskeva suositus on erittäin kannatettava muttei mielestämme riittävä vastaamaan globaaliin pakolaiskriisiin. Tälläkin hetkellä 26 miljoonaa pakolaisstatuksen saanutta ihmistä on vailla pysyvää ratkaisua. Viime vuonna uudelleen sijoitettiin maailmanlaajuisesti vain noin 107 000 henkilöä. Suomen Pakolaisapu näkee, että EU-maita on velvoitettava vahvemmin sitoutumaan kiintiöpakolaisten vastaanottoon ja turvallisten ja täydentävien väylien rakentamiseen.

Turvallisten ja säännöllisten reittien laajentaminen vaatisi nykyisten sitoumuksien parempaa täytäntöön panemista sekä uusien suojelupolkujen lisäämistä mm. työn ja opiskelun kautta. EU:n tulee resursoida ja edistää kansallisten suunnitelmien toimeenpanemista voimallisemmin ja edistää EU:n omaa uudelleensijoittamisohjelmaa rinnakkain UNHCR:n ohjelman kanssa. Pidämme erittäin kannatettavana komission suositusta jäsenmaille helpottaa perheenyhdistämistä uudenlaisin keinoin. Haluamme lisäksi muistuttaa, että turvallisten ja täydentävien reittien ja kiintiöiden kautta tulevia pakolaisia ei tule asettaa vastakkain turvapaikanhakijoiden kanssa.

Kehitysyhteistyö ja maahanmuuton hallinta

Suomen Pakolaisapu näkee erittäin huolestuttavana kehityksen, jonka myötä EU:n yhteistyö kehittyvien maiden kanssa linkittyy enevissä määrin EU:n tarpeisiin hallita ulkorajojaan ja maahanmuuttoa Eurooppaan. Suomen kehitysyhteistyön päätavoitteena on köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Humanitaarisella avulla pelastetaan ihmishenkiä kriisien aikana ja välittömästi niiden jälkeen. Komission ehdotuksen mukaiset tavoitteet, joiden mukaan Eurooppaan kohdistuvaa maahanmuuttopainetta hallitaan ja ihmissalakuljetusta torjutaan kolmansien maiden kanssa tehdyssä yhteistyössä, ovat ristiriidassa niiden huolestuttavien havaintojen kanssa, joiden mukaan nykyisissä yhteistyömaissa ei kunnioiteta siirtolaisten ja turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksia ja maissa epäillään esiintyvän ihmissalakuljetuksen lisäksi jopa ihmiskauppaa. Mikäli EU laajentaa yhteistyötä ja edistää uusia kumppanuuksia on saatava riittävät takeet ihmisoikeuksien kunnioittamisesta näissä maissa ja EU:n on kannettava vastuuta toimista vahvemmin.

Kehitysyhteistyöllä voidaan vaikuttaa muuttoliikkeeseen tukemalla hauraita valtioita, parantamalla elinolosuhteita ja edistämällä rauhaa lähtömaissa. Monia maita on myös tuettava sopeutumisessa

ilmastonmuutoksesta juontuviin muutoksiin. Kehitysyhteistyömäärärahoja ja humanitaarisen työn varoja ei tule kuitenkaan koskaan sitoa takaisinottoyhteistyöhön.

Suomen puolustettava ihmisoikeuksia yksiselitteisesti

Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, etteivät uudet menettelyt saa johtaa oikeusturvatakeiden, yksilöllisen arvioinnin tai perusoikeuksien heikkenemiseen ja kaikessa kansallisessa ja EU:n toiminnassa on kunnioitettava kansainvälisen oikeuden velvoitteita. Suomen Pakolaisapu pitää tätä Suomen kannan tärkeänä ohjenuorana, joka toivottavasti näkyy selkeästi ja vahvasti neuvotteluissa.

Kunnioittavasti,

Annu Lehtinen, toiminnanjohtaja

Suomen Pakolaisapu ry

Lisätiedot:

Annu Lehtinen, annu.lehtinen@pakolaisapu.fi

Katja Mannerström, p. 044 7615 708, katja.mannerstrom@pakolaisapu.fi

Suomen Pakolaisapu

Suomen Pakolaisapu on Suomen suurin pakolais- ja siirtolaiskysymyksiin erikoistunut asiantuntijajärjestö. Autamme vuosittain tuhansia ihmisiä toipumaan konflikteista ja kotoutumaan uusiin yhteiskuntiin. Yli 50 vuoden aikana työmme on näkynyt Suomen lisäksi Afrikassa, Lähi-idässä, Aasiassa ja Euroopassa.